

SAATE

Lähettiläjä: PuheenjohtajistoVastanottaja: Valmistelukunta

Ed. asiak. nro: Perusoikeuskirja, EYVL C 364, 18.12.2000

Asia: **II osa: tekstiehdotus ja huomautukset**

Valmistelukunnan jäsenille toimitetaan oheisena ehdotus perustuslain II osaksi (perusoikeuskirja). Tekstiin tehdyt tekniset muutosehdotukset on alleviivattu. Asiakirjan alussa esitetään muutoksia koskeva selitysmuistio.

Selitysmuistio

Asia: Perusoikeuskirjan sisällyttäminen perustuslain II osaan

1. Valmistelukunnan jäsenille toimitetaan oheisena Euroopan unionin perusoikeuskirjan teksti, joka sisällytetään perustuslakiin sen II osaksi. Puheenjohtajisto pyytää valmistelukunnan jäseniä kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:
 - a) Tekstissä toistetaan perusoikeuskirjan teksti sellaisena kuin se julistettiin joulukuussa 2000. Perusoikeuskirjan yleisiin määräyksiin on tosin tehty joitakin muutoksia, joista työryhmä 2 pääsi yhteisymmärrykseen, ja joitakin puhtaasti teknisiä mukautuksia, joita selvitetään jäljempänä d kohdassa. Ehdotus noudattaa työryhmän esittämää ja valmistelukunnan täysistunnossa kannattamaa suositusta, jonka mukaan perusoikeuskirjan sisältöä ei tule muuttaa. Nizzassa joulukuussa 2000 julistettuun tekstiin tehdyt muutosehdotukset on alleviivattu.
 - b) Perusoikeuskirjan 51 ja 52 artiklassa oleviin yleisiin määräyksiin tehdyissä muutoksissa noudatetaan tarkasti työryhmä 2:n ehdottamaa sanamuotoa, josta päästiin laajaan yhteisymmärrykseen täysistunnossa. Ainoa pieni muutos työryhmän esittämään sanamuotoon on se, että tekstissä viitataan nyt toimivallan ja tehtävien antamiseen ja määrittämiseen "perustuslaissa" (engl. "*in the Constitution*") sen sijaan, että käytettäisiin muotoa "perustuslailla" (engl. "*by the Constitution*"). Tämä vastaa valmistelukunnan I osan artikloissa noudattamaa yleislinjaa, jonka mukaan toimivallan antajina ovat *jäsenvaltiot* eikä itse perustuslaki.

Perustuslain 52 artiklan 2 kohdan erityistapauksen osalta (lauseke, jossa viitataan nykyisiin perussopimuksiin perustuvien, perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien osalta kyseisissä perussopimuksissa määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten soveltamiseen) työryhmä katsoi, että tällainen viittauslauseke tarvitaan edelleen, mutta totesi, että 52 artiklan 2 kohtaa on näin ollen tietenkin mukautettava. Mukautusta työryhmä ei voinut tehdä itse, koska sanamuodossa on noudatettava täsmällisesti perustuslaista tehtävän sopimuksen kokonaisrakennetta, joka ei vielä tuolloin ollut tiedossa. Puheenjohtajisto katsoo, että liitteessä esitetty ehdotus 52 artiklan 2 kohdan mukautukseksi (joka perustuu Neil MacCormickin työryhmässä tekemään ehdotukseen) on sopivin sanamuoto tällaiselle viittauslausekkeelle: sillä varmistetaan oikeusvarmuus ja jatkuvuus alkuperäisessä 52 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Sillä varmistetaan myös, että niihin perusoikeuskirjan mukaisiin oikeuksiin, joiden kohdalla vain "todettiin uudelleen" EY-sopimuksessa jo aiemmin vahvistetut oikeudet (esimerkiksi EU:n kansalaisten oikeudet), sovelletaan niitä edellytyksiä ja rajoituksia, jotka on määritelty EY:n perustamissopimuksessa ja jotka sisällytetään nyt perustuslain III osaan tai joissakin tapauksissa¹ sen I osaan.
 - c) Perusoikeuskirjan 42 artikla, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin, on ainoa tapaus, jossa valmistelukunnan tehtävä on edellyttänyt sisältömuutosta perusoikeuskirjassa tunnustettuun oikeuteen. Kyseinen oikeus pelkästään todettiin uudelleen perusoikeuskirjassa soveltamisalaltaan sellaisena kuin se oli hyväksytty Amsterdamin sopimuksessa. Kuten I osaa koskevan ehdotuksen [36] artiklasta käy ilmi, tämä valmistelukunta haluaa mennä pidemmälle eli laajentaa kyseisen oikeuden koskemaan toimielinten, muiden elinten ja erillisvirastojen asiakirjoja yleensä.

¹ I-49 art. 3: oikeus tutustua asiakirjoihin; I-50 art.: tietosuoja.

- d) Perusoikeuskirjan tekstiin on tehty seuraavat tekniset mukautukset:
- i) käsitteet "yhteisö" ja "Euroopan yhteisön perustamissopimus" / "Euroopan unionista tehty sopimus" on korvattu ilmaisuilla "unioni" ja "perustuslaki".
 - ii) perusoikeuskirjan "luvut" muuttuvat nyt "perustuslain II osan seitsemäksi osastoksi.
 - iii) VII osaston otsaketta on laajennettu ja se on nyt "perusoikeuskirjan tulkintaa ja soveltamista koskevat yleiset määräykset". Tämä tuntuu asianmukaiselta sen selventämiseksi – kuten useiden valmistelukunnan jäsenten toimittamassa esityksessä² toivottiin –, että sen jälkeen kun perusoikeuskirja lisätään II osaksi, kyseisessä osastossa olevat yleiset määräykset koskevat perusoikeuskirjan tulkintaa ja soveltamista kokonaisuudessaan, ja että niitä sovelletaan ainoastaan tähän perustuslain osaan.
 - iv) silloin kun nykyisessä perusoikeuskirjan tekstissä viitataan "unionin toimielimiin ja elimiin", on nyt käytettävä käsitettä "unionin toimielimet, muut elimet ja erillisvirastot"³.

2. Puheenjohtajisto tarkasteli useissa valmistelukunnan jäsenten muutosehdotuksissa esiin otettua kysymystä siitä, olisiko tietyt perusoikeudet toistettava perustuslain I osassa, vaikka ne mainitaan perusoikeuskirjan liittäminen johdosta myös perustuslain II osassa, vai olisiko päällekkäisyydet vältettävä poistamalla vastaavat säännökset I osasta.

Puheenjohtajisto teki tältä osin sen johtopäätöksen, että viittaaminen EU:n kansalaisten oikeuksiin (sekä viittaaminen kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskevaan kieltoon) sekä I osassa että perusoikeuskirjassa on perusteltua siksi, että kyseiset oikeudet ovat Euroopan kansalaisuuden käsitteen *muodostavia* oikeuksia sellaisina kuin ne otettiin käyttöön Maastrichtin sopimuksella. Ne (tai ainakin jotkut niistä, kuten liikkumisvapaus ja EU:n kansalaisten äänestys-oikeus asuinmaassa) ovat unionin erityisoikeuksia, eivätkä ne ehdottomasti voi olla taattuja kansallisella tasolla. Se erottaa ne muista perusoikeuskirjan oikeuksista, kuten sanavapaudesta, uskonnonvapaudesta jne., jotka ovat vastaavia kansallisissa perustuslaeissa suojattujen perusoikeuksien kanssa.

I osan osastossa "demokratian toteutuminen" toistettujen perusoikeuskirjan oikeuksien osalta puheenjohtajisto katsoi, että ainakin monet valmistelukunnan jäsenet näkevät oikeuden tutustua asiakirjoihin sekä oikeuden henkilötietojen suojaan (kaksi oikeutta, jotka ovat tavallaan toisiaan täydentäviä) avainosina unionin demokratian toteutumisessa ylikansallisella tasolla. Kyseisten valmistelukunnan jäsenten mielestä I osan I-49 artiklan 3 kohta ja I-50 artikla näyttäisivät puutteellisilta, jos niissä olisi sääntöjä ainoastaan avoimuutta ja tietosuojaa koskevista ehdoista, rajoituksista ja oikeusperustoista, mutta ei määräystä itse oikeudesta. Ei myöskään tuntuisi epäloogiselta, että nämä kaksi oikeutta olisi mainittu uudelleen perusoikeuskirjassa (perustuslain II osa), mikä korostaisi sitä, että ne kuuluvat varsinaisiin unionin *perusoikeuksiin*⁴.

² Ks. asiak. 659/03 CONTRIB 292 Christophersen, de Vries, Hain, Roche ja Hjelm-Wallen.

³ Kuten edellinen valmistelukunnan puheenjohtajisto totesi laatimissaan selityksissä, käsitettä "unionin toimielimet ja elimet" käytettiin perusoikeuskirjassa tarkoittamaan "kaikkia perussopimuksilla tai johdetun oikeuden säädöksillä perustettuja elimiä (ks. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 286 artiklan 1 kohta)". Koska perustuslakiehdotuksessa viitataan nyt johdonmukaisesti "toimielimiin, muihin elimiin ja erillisvirastoihin" – vrt. I osan I-49 artiklan 3 kohta ja I-50 artikla ja III osassa olevat tuomioistuinta koskevat artiklat –, on perusoikeuskirjassa käytettävä samaa käsitettä.

⁴ Julkisasiamies Léger käyttikin juuri kyseistä argumenttia (asiassa 353/99 P, neuvosto vastaan Hautala), kun oli kyse perusoikeuskirjan artiklasta, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin.

3. Työryhmä 2 korosti, että perusoikeuskirjan selitykset, jotka laadittiin perusoikeuskirjan valmistelukunnan puheenjohtajiston aloitteesta (ja joilla oli merkitystä perusoikeuskirjaa koskevan konsensuksen aikaansaamisessa kyseisessä valmistelukunnassa, vaikka niitä ei edellisen valmistelukunnan täysistunnolle toimitettukaan), ovat yksi tärkeä tulkintaväline, joka mahdollistaa perusoikeuskirjan ymmärtämisen oikein. Valmistelukunta suositti, että sen selitykset kaikista perusoikeuskirjan horisontaalisiin lausekkeisiin tehtävistä muutoksista yhdistettäisiin kokonaisuudessaan alkuperäisiin selityksiin. Työryhmä suositti lisäksi, että perusoikeuskirjan mahdollisen sisällyttämisen yhteydessä olisi kiinnitettävä asiaankuuluvalla tavalla huomiota selityksiin, joiden tarkoituksena on selventää perusoikeuskirjan määräyksiä, vaikka niissä todetaankin, ettei niillä ole oikeudellista arvoa. Erityisesti olisi tärkeää, että ne julkaistaisiin laajemmin.

Kyseisen suosituksen pohjalta puheenjohtajisto sopi, että tekninen työ ajan tasalle saatetun ja konsolidoidun version laatimiseksi vuonna 2000 laadituista selityksistä olisi tehtävä työryhmä 2:n puheenjohtajan alaisuudessa. Hän neuvottelisi kyseisen työryhmän jäsenten kanssa ja toimittaisi sitten työn puheenjohtajiston hyväksyttäväksi ennen valmistelukunnan tehtävän päättymistä. Näin ollaan parhaillaan tekemässä.

OSA II: EUROOPAN UNIONIN PERUSOIKEUSKIRJA

JOHDANTO

Euroopan kansat ovat luomalla välilleen yhä läheisemmän liiton päättäneet jakaa keskenään rauhanomaisen, yhteisiin arvoihin perustuvan tulevaisuuden.

Unioni perustuu ihmisarvon, vapauden, yhdenvertaisuuden ja yhteisvastuun jakamattomiin ja yleismaailmallisiin arvoihin, ja se on tietoinen henkisestä ja eettisestä perinnöstään. Se rakentuu kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteille. Se asettaa ihmisen toimintansa keskipisteeksi ottamalla käyttöön unionin kansalaisuuden ja luomalla vapauten, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen.

Unioni edistää osaltaan näiden yhteisten arvojen vaalimista ja kehittämistä kunnioittaen Euroopan kansojen kulttuurien ja perinteiden monimuotoisuutta sekä jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä ja niiden tapaa järjestää hallintonsa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Unioni pyrkii edistämään tasapainoista ja kestävä kehitystä sekä varmistaa henkilöiden, tavaroiden, palvelujen ja pääomien vapaan liikkuvuuden ja sijoittautumisvapauden.

Tämän vuoksi on välttämätöntä vahvistaa näiden perusoikeuksien suojaa tuomalla ne paremmin näkyviin perusoikeuskirjana ottaen huomioon yhteiskunnan muutoksen, sosiaalisen edistyksen sekä tieteen ja tekniikan kehityksen.

Tässä perusoikeuskirjassa vahvistetaan ~~yhteisön~~ ja unionin toimivallan ja tehtävien sekä toissijaisuusperiaatteen mukaisesti oikeudet, jotka perustuvat erityisesti jäsenvaltioille yhteisiin valtiosääntöperinteisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin, ~~Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja yhteisöjen perustamissopimukseen~~, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevaan eurooppalaiseen yleissopimukseen, ~~yhteisön~~ unionin ja Euroopan neuvoston hyväksymiin sosiaalisiin peruskirjoihin sekä Euroopan ~~yhteisöjen~~ unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön.

Nämä oikeudet tuovat mukanaan vastuuta ja velvollisuuksia sekä muita ihmisiä että koko ihmiskuntaa ja tulevia sukupolvia kohtaan.

Tämän vuoksi unioni tunnustaa jäljempänä esitetyt oikeudet, vapaudet ja periaatteet.

I LUKU OSASTO. IHMISARVO

1 artikla: Ihmisarvo

Ihmisarvo on loukkaamaton. Sitä on kunnioitettava ja suojeltava.

2 artikla: Oikeus elämään

1. Jokaisella on oikeus elämään.
2. Ketään ei saa tuomita kuolemaan eikä teloittaa.

3 artikla: Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen

1. Jokaisella on oikeus ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen.
2. Lääketieteen ja biologian alalla on noudatettava erityisesti seuraavia vaatimuksia ja kieltoja:
 - a) asianomaisen henkilön vapaaehtoinen ja asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena annettu suostumus, joka on hankittu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen;
 - b) ihmisten geneettiseen jalostamiseen tähtäävien käytäntöjen kieltä, erityisesti sellaisten, joiden tavoitteena on ihmisten valikointi;
 - c) kieltä hankkia taloudellista hyötyä ihmisruumiista ja sen osista sellaisinaan;
 - d) ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuvan kloonauksen kieltä.

4 artikla: Kidutuksen sekä epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen ja kohtelun kieltä

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.

5 artikla: Orjuuden ja pakkotyön kieltä

1. Ketään ei saa pitää orjana tai maaorjana.
2. Ketään ei saa vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä.
3. Ihmiskauppa kielletään.

II LUKU OSASTO. VAPAUDET

6 artikla: Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen

Jokaisella on oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

7 artikla: Yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen

Jokaisella on oikeus siihen, että hänen yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiaan sekä viestejään kunnioitetaan.

8 artikla: Henkilötietojen suoja

1. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan.
2. Tietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. Jokaisella on oikeus tutustua niihin tietoihin, joita hänestä on kerätty, ja saada ne oikaistuksi.
3. Riippumaton viranomainen valvoo näiden sääntöjen noudattamista.

9 artikla: Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe

Oikeus solmia avioliitto ja oikeus perustaa perhe taataan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

10 artikla: Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus

1. Jokaisella on oikeus ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen. Tämä oikeus sisältää vapauden vaihtaa uskontoa tai vakaumusta ja vapauden tunnustaa uskontoa tai vakaumusta joko yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.
2. Oikeus kieltäytyä asepalveluksesta omantunnon syistä tunnustetaan tämän oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

11 artikla: Sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus

1. Jokaisella on oikeus sananvapauteen. Tämä oikeus sisältää mielipiteenvapauden sekä vapauden vastaanottaa ja levittää tietoja tai ajatuksia viranomaisten siihen puuttumatta ja alueellisista rajoista riippumatta.
2. Tiedotusvälineiden vapautta ja moniarvoisuutta kunnioitetaan.

12 artikla: Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

1. Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.
2. Unionin tason poliittiset puolueet myötävaikuttavat unionin kansalaisten poliittisen tahdon ilmaisemiseen.

13 artikla: Taiteen ja tutkimuksen vapaus

Taiteen ja tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan. Akateemista vapautta kunnioitetaan.

14 artikla: Oikeus koulutukseen

1. Jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.
2. Tähän oikeuteen kuuluu mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa opetusta.
3. Vapautta perustaa oppilaitoksia demokratian periaatteita kunnioittaen sekä vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen omien uskonnollisten, aatteellisten ja kasvatuksellisten vakaumustensa mukainen kasvatus ja opetus kunnioitetaan kyseisen vapauden ja kyseisen oikeuden käyttöä sääntelevien kansallisten lainsäädäntöjen mukaisesti.

15 artikla: Ammatillinen vapaus ja oikeus tehdä työtä

1. Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.
2. Jokaisella unionin kansalaisella on vapaus hakea työpaikkaa, tehdä työtä, sijoittautua tai tarjota palveluja missä tahansa jäsenvaltiossa.
3. Kolmansien maiden kansalaisilla, joilla on lupa tehdä työtä jäsenvaltioiden alueella, on oikeus samanlaisiin työehtoihin kuin unionin kansalaisilla.

16 artikla: Elinkeinovapaus

Elinkeinovapaus tunnustetaan ~~yhteisen~~ unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

17 artikla: Omistusoikeus

1. Jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan säännellä lailla siinä määrin kuin se on yleisen edun mukaan välttämätöntä.
2. Teollis- ja tekijänoikeudet turvataan.

18 artikla: Oikeus turvapaikkaan

Oikeus turvapaikkaan taataan pakolaisten oikeusasemaa koskevan 28 päivänä heinäkuuta 1951 tehdyn Geneven yleissopimuksen ja pakolaisten oikeusasemaa koskevan 31 päivänä tammikuuta 1967 tehdyn pöytäkirjan määräysten sekä Euroopan ~~yhteisön perustamissopimuksen~~ unionin perustuslain mukaisesti.

19 artikla: Suoja palauttamis-, karkottamis- ja luovuttamistapauksissa

1. Joukkokarkotukset kielletään.
2. Ketään ei saa palauttaa, karkottaa tai luovuttaa sellaiseen maahan, jossa häntä vakavasti uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai halventava rangaistus tai kohtelu.

III LUKU OSASTO. TASA-ARVO

20 artikla: Yhdenvertaisuus lain edessä

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

21 artikla: Syrjintäkielto

1. Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan.

2. Kielletään kaikenlainen kansalaisuuteen perustuva syrjintä ~~Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen~~ perustuslain soveltamisalalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta mainittujen sopimusten mainitun perustuslain erityismääräysten soveltamista.

22 artikla: Kulttuurinen, uskonnollinen ja kielellinen monimuotoisuus

Unioni kunnioittaa kulttuurista, uskonnollista ja kielellistä monimuotoisuutta.

23 artikla: Miesten ja naisten välinen tasa-arvo

Miesten ja naisten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien.

Tasa-arvon periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuna olevalle sukupuolelle.

24 artikla: Lapsen oikeudet

1. Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Lapsen on saatava ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on otettava huomioon häntä koskevista asioista, hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

2. Kaikissa lasta koskevista viranomaisten tai yksityisten laitosten toiminnoissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

3. Jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempansa säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun vastaista.

25 artikla: Ikääntyneiden henkilöiden oikeudet

Unioni tunnustaa ikääntyneiden henkilöiden oikeuden ihmisarvoiseen ja itsenäiseen elämään sekä oikeuden osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään, ja kunnioittaa näitä oikeuksia.

26 artikla: Vammaisten sopeutuminen yhteiskuntaan

Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.

IV LUKU OSASTO. YHTEISVASTUU

27 artikla: Työntekijöiden oikeus saada tietoja ja tulla kuulluksi yrityksessä

Työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla kuulluksi yhteisön unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisissa tapauksissa ja niissä määrätyn edellytyksin.

28 artikla: Neuvotteluoikeus ja oikeus yhteisiin toimiin

Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on yhteisön unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi yhteistoimiin, lakko mukaan lukien.

29 artikla: Oikeus työhönsijoituspalveluihin

Jokaisella on oikeus maksuttomiin työhönsijoituspalveluihin.

30 artikla: Suoja perusteettoman irtisanomisen yhteydessä

Jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta yhteisön unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.

31 artikla: Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot

1. Jokaisella työntekijällä on oikeus sellaisiin työoloihin, jotka ovat hänen terveytensä, turvallisuutensa ja ihmisarvonsa mukaisia.
2. Jokaisella työntekijällä on oikeus enimmäistyöajan rajoitukseen sekä päivittäisiin ja viikoittaisiin lepojaksoihin ja palkalliseen vuosilomakauteen.

32 artikla: Lapsityövoiman käytön kieltö ja nuorten suojelu työssä

Lapsityövoiman käyttö on kielletty. Työhönpääsemiseksi vaadittava vähimmäisikä ei saa olla alempi kuin ikä, jolloin oppivelvollisuus päättyy, sanotun kuitenkaan rajoittamatta nuorille suotuisampien sääntöjen soveltamista ja tiettyjä poikkeuksia.

Työhön otetuille nuorille on annettava heidän ikänsä mukaiset työehdot ja heitä on suojeltava taloudelliselta hyväksikäytöltä ja työltä, joka saattaisi vahingoittaa heidän turvallisuuttaan, terveyttään tai fyysistä, henkistä, moraalista tai sosiaalista kehitystään tai haitata heidän koulutustaan.

33 artikla: Perhe- ja työelämä

1. Perheen oikeudellinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen suoja varmistetaan.
2. Voidakseen sovittaa yhteen perhe- ja työelämänsä jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta raskauteen ja synnytykseen liittyvän syyn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapseksiottamisen yhteydessä.

34 artikla: Sosiaaliturva ja sosiaalituki

1. Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalipalveluihin, joilla taataan suoja muun muassa raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtapaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen yhteydessä ~~yhteisön~~ unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, sekä kunnioittaa tätä oikeutta.
2. Jokaisella, jolla on asuinpaikka unionissa ja siellä laillisesti liikkuvalla on oikeus sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalisiin etuihin ~~yhteisön~~ unionin oikeuden ja kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.
3. Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden sosiaalitukeen ja asumistukeen tai sosiaalisesti tuettuun asuntoon ihmisarvoisen elämän varmistamiseksi jokaiselle, jolla ei ole riittäviä varoja, ~~yhteisön~~ unionin oikeuden ja kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti, sekä kunnioittaa tätä oikeutta.

35 artikla: Terveiden suojeleminen

Jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja lääkinnällistä hoitoa kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Ihmisten terveyden korkeatasoinen suojeleminen varmistetaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa.

36 artikla: Mahdollisuus käyttää yleistä taloudellista etua koskevia palveluja

Edistääkseen unionin sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta unioni tunnustaa mahdollisuuden käyttää kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisia yleistä taloudellista etua koskevia palveluja Euroopan ~~yhteisön perustamissopimuksen~~ unionin perustuslain mukaisesti, sekä kunnioittaa tätä oikeutta.

37 artikla: Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti.

38 artikla: Kuluttajansuoja

Unionin politiikoissa varmistetaan kuluttajansuojan korkea taso.

V LUKU OSASTO. KANSALAISTEN OIKEUDET

39 artikla: Äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa

1. Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus Euroopan parlamentin vaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.
2. Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapailla ja salaisilla vaaleilla.

40 artikla: Äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa

Jokaisella unionin kansalaisella on äänioikeus ja vaalikelpoisuus kunnallisvaaleissa siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omilla kansalaisilla.

41 artikla: Oikeus hyvään hallintoon

1. Jokaisella on oikeus siihen, että unionin toimielimet, ja laitokset muut elimet ja erillisvirastot käsittelevät hänen asiansa puolueettomasti, oikeudenmukaisesti ja kohtuullisessa ajassa.
2. Tähän oikeuteen sisältyy erityisesti:
 - a) jokaisen oikeus tulla kuulluksi ennen kuin häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaisi häneen epäedullisesti;
 - b) jokaisen oikeus tutustua häntä koskeviin asiakirjoihin ottaen huomioon oikeutetun luottamuksellisuuden, salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden vaatimukset;
 - c) hallintoelinten velvoite perustella päätöksensä.
3. Jokaisella on oikeus saada yhteisöltä unionilta korvausta niistä vahingoista, joita yhteisön unionin toimielimet tai sen henkilökuntaan kuuluvat ovat aiheuttaneet tehtäviään suorittaessaan, jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisten yleisten periaatteiden mukaisesti.
4. Jokainen voi ottaa yhteyttä unionin toimielimiin jollakin perussopimusten unionin virallisista kielistä, ja hänen on saatava vastaus samalla kielellä.

42 artikla: Oikeus tutustua asiakirjoihin

Kaikilla unionin kansalaisilla ja kaikilla luonnollisilla henkilöillä tai oikeushenkilöillä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission Euroopan unionin toimielinten, muiden elinten ja erillisvirastojen asiakirjoihin, riippumatta siitä, missä muodossa ne on tuotettu.

43 artikla: Oikeusasiamies

Kaikilla unionin kansalaisilla ja kaikilla luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, on oikeus tehdä unionin oikeusasiamiehelle kantelu, joka koskee ~~yhteisön~~ unionin toimielinten ~~ja-laitosten~~, muiden elinten tai erillisvirastojen toiminnassa ilmenneitä epäkohtia, lukuun ottamatta yhteisöjen tuomioistuimen ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöeliminä.

44 artikla: Oikeus esittää vetoamus

Kaikilla unionin kansalaisilla ja kaikilla luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, on oikeus vedota Euroopan parlamenttiin.

45 artikla: Liikkumis- ja oleskeluvapaus

1. Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella.
2. Liikkumis- ja oleskeluvapaus voidaan Euroopan ~~yhteisön perustamissopimuksen~~ unionin perustuslain mukaisesti myöntää jäsenvaltion alueella laillisesti asuville kolmansien maiden kansalaisille.

46 artikla: Diplomaatti- ja konsuliviranomaisten antama suojelu

Jokainen unionin kansalainen saa kolmannen maan alueella, jossa jäsenvaltiolla, jonka kansalainen hän on, ei ole edustusta, suojelua minkä tahansa jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisilta samoin edellytyksin kuin kyseisen jäsenvaltion omat kansalaiset.

VI LUKU OSASTO. LAINKÄYTTÖ

47 artikla: Oikeus tehokkaasiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen

Jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava tässä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa.

Jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu. Jokaisella on oltava mahdollisuus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.

Maksutonta oikeusapua annetaan niille, joilla ei ole riittäviä varoja, jos tällainen apu on tarpeen, jotta asianomainen voisi tehokkaasti käyttää oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

48 artikla: Syyttömyysolettama ja oikeus puolustukseen

1. Jokaista syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.
2. Jokaiselle syytetylle taataan oikeus puolustukseen.

49 artikla: Laillisuusperiaate ja rikoksista määrättävien rangaistusten oikeasuhteisuuden periaate

1. Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. Rikoksesta ei saa määrätä sen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta. Jos rikoksenteon jälkeen laissa säädetään lievemmästä rangaistuksesta, on sovellettava kyseistä lievempää rangaistusta.
2. Tämän artiklan määräykset eivät estä ryhtymästä oikeudenkäyntiin henkilöä vastaan ja tuomitsemasta häntä rangaistukseen teosta tai laiminlyönnistä, joka kansakuntien yhteisesti tunnustamien yleisten periaatteiden mukaan oli tekohetkellä rikos.
3. Rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen.

50 artikla: Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta

Ketään ei saa tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.

VII LUKU OSASTO. PERUSOIKEUSKIRJAN TULKINTAA JA SOVELTAMISTA KOSKEVAT YLEISET MÄÄRÄYKSET

51 artikla: Soveltamisala

1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä ~~ja laitoksia~~, muita elimiä ja erillisvirastoja toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltuuksiensa mukaisesti ja unionille perustuslain muissa osissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.
2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi, ei luoda yhteisölle ja unionille uusia toimivaltuuksia tai uusia tehtäviä eikä muuteta ~~perussopimuksissa~~ perustuslain muissa osissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.

52 artikla: Turvattujen oikeuksien kattavuus

1. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla, ja kyseisten oikeuksien ja vapauksien olennaista sisältöä noudattaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan tehdä ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.
2. Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettuja oikeuksia, ~~jotka perustuvat yhteisöjen perustamissopimukseen tai Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen~~ joista määrätään tarkemmin perustuslain muissa osissa, sovelletaan ~~kyseisissä sopimuksissa~~ kyseisissä osissa määriteltyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti.
3. Siltä osin kuin tämän perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja kattavuus ovat samat kuin mainitussa yleissopimuksessa. Mitä tässä määrätään, ei estä unionia määräämästä tätä laajemmasta suojasta.
4. Koska perusoikeuskirjassa tunnustetaan perusoikeudet sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisestä valtiosääntöperinteestä, näitä perusoikeuksia tulkitaan kyseisen perinteen mukaisesti.
5. Perusoikeuskirjan periaatteita sisältävät määräykset voidaan panna täytäntöön unionin toimielinten tai muiden elinten antamilla lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävillä säädöksillä ja täytäntöönpanosäädöksillä sekä säädöksillä, joita jäsenvaltiot antavat unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi; tällöin kunkin näistä on toimittava oman toimivaltansa puitteissa. Ne ovat tuomioistuimen ratkaistavissa vain silloin kun kyse on tällaisten säädösten tulkinnasta tai niiden laillisuuden ratkaisemisesta.
6. Kansalliset lait ja käytännöt otetaan täysin huomioon, kuten perusoikeuskirjassa määrätään.

53 artikla: Suojan taso

Tämän perusoikeuskirjan määräyksiä ei saa tulkita siten, että ne rajoittaisivat tai loukkaisivat niitä ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, jotka tunnustetaan unionin oikeudessa, kansainvälisessä oikeudessa ja niissä kansainvälisissä yleissopimuksissa, joiden sopimuspuolina unioni, yhteisö tai kaikki jäsenvaltiot ovat, ja erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevassa eurooppalaisessa yleissopimuksessa, sekä jäsenvaltioiden perustuslaeissa, niiden soveltamisalojen mukaisesti.

54 artikla: Oikeuksien väärinkäytön kieltö

Tämän perusoikeuskirjan määräysten ei saa tulkita antavan oikeutta ryhtyä sellaiseen toimintaan tai tehdä sellaista tekoa, jonka tarkoituksena on tehdä tyhjäksi jokin tässä perusoikeuskirjassa tunnustettu oikeus tai vapaus tai rajoittaa sitä laajemmalti kuin tässä perusoikeuskirjassa on sallittu.

=====